

Україні - 20: погляд соціолога

3 серпня 2011

[Прес-релізи](#)

Прес-конференція

Організатори прес-конференції:

- Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
- Інститут соціології НАН України

Учасники:

- **Ірина Бекешкіна** – старший науковий співробітник Інституту соціології НАН України, директор Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
- **Наталія Бойко** - старший науковий співробітник Інституту соціології НАН
- **Євген Головаха** – заступник директора Інституту соціології НАН України
- **Анатолій Ручка** – головний науковий співробітник інституту соціології НАН України

Інститут соціології НАН України розпочав дослідження громадської думки «Моніторинг соціальних змін» майже одразу з народженням незалежної країни, з 1992–1994 рр. За ці роки було отримано чимало цікавих результатів, які стали предметом розгляду на прес-конференції, організованій Інститутом соціології НАН України та Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва.

Питання до розгляду:

- Яким бачать громадяни України сучасне українське суспільство?
- Як сприймають громадяни зміни, що відбулися за 20 років незалежності?
- Чи проголосували б українці за незалежність зараз?
- Соціальне самопочуття населення: чи стали ми за ці роки жити краще?
- Які цінності для громадян України найбільш вагомі?
- Деморалізованість, цинізм, тривожність українців – зростають чи зменшуються?

- Інтернет у житті українців – чи впливає на зміни життя?

Україні – 20: моніторинг соціальних змін

В прес-релізі представлено деякі з результатів багаторічного проекту Інституту соціології НАН України «Моніторинг соціальних змін», який був розпочатий з 1992–1994 рр. Щороку було опитано в середньому 1800 осіб за репрезентативною вибіркою, що представляє доросле населення України (старше 18 років). В опитуванні 2011 року (квітень) було опитано 1200 осіб за репрезентативною вибіркою.

- Якби референдум щодо незалежності України відбувся у квітні 2011 року, населення переважною більшістю (47%) проголосувало б за незалежність (проти – 28%). Водночас порівняно з опитуванням 2001 року, проведеним напередодні 10-річчя незалежності, кількість прибічників незалежності сьогодні зменшилася на 10% - їм зараз «байдуже», незалежна Україна чи ні. Попри це, 47% населення у рік 20-річчя незалежності шкодують через розпад СРСР (не шкодують 30%, головним чином у Західній Україні).
- Громадяни по-різному сприймають зміни, що відбулися у житті людей за роки незалежності. Майже не змінилася від 1994 року кількість тих, хто беззаперечно вітають ці зміни, вважаючи їх прогресивними, попри труднощі і недоліки (10% у 2011 році і 8% у 1994-му). Натомість різко зменшився відсоток тих, хто вважає ці зміни необхідними, хоч і не такою ціною (43% у 1994 році і 25% у 2011). Порівняно з 1994 роком зросла кількість тих, хто вважає, що не було необхідності ні в яких докорінних змінах і що необхідно було покращувати існуючий на той час порядок життя, а не руйнувати його (19% у 1994 році і 23% у 2011-му), і тих, хто із задоволенням повернув би те, що було у доперестройковий період (17% у 1994 і 19% у 2011-му).
- Водночас суб'єктивне життєвідчуття у 2011 році порівняно з 1998 роком істотно поліпшилося: у 1998 році більшість (60%) вважали, що «терпіти наше тяжке становище вже неможливо», а у 2011 році більшість (53%) пристала на думку, що «жити важко, але можна терпіти». Удвічі, якщо порівняти з 1998 роком, збільшилася кількість тих, хто вважає, що все непогано і можна жити – з 4% до 9%. Проте найбільш оптимістичним суб'єктивне життєвідчуття було у 2005 році, коли 18% вважали, що «усе непогано і можна жити» і лише 21% – що «терпіти наше становище вже неможливо».
- Проте у порівнянні з 1994 роком у громадян стало помітно менше сподівань на краще: у 1994 році сподівалися на поступову зміну на краще 52%, у 2011 – 39%; очікували погіршення 20% у 1994 році і 28% у 2011; зросла й кількість тих, хто намагається не думати про завтрашній день – з 18% до 23%.

- Нинішній час більшість громадян визначають як час злодіїв, шахраїв (48%), політиканів (44%) та жебраків (40%). У цих оцінках солідарні мешканці усіх регіонів України. Надто незначна частина опитаних визначила наш час як час моральних авторитетів (11%), талантів (7.5%) та професіоналів (7%).
- Провідну роль у житті українського суспільства, на думку переважної частини населення, відіграють такі соціальні групи, як мафія, злочинний світ (40%), підприємці, бізнесмени (37%), лідери політичних партій (31%) і чиновники (30%). Порівняно з 1994 роком істотно зменшилося визнання населенням ролі робітників (з 23% до 15%), селян (з 21% до 10%), інтелігенції (з 16% до 10%), керівників державних підприємств (з 16% до 11%) та сільськогосподарських підприємств (з 11% до 5%). Натомість зросло у суспільній свідомості визнання значної ролі підприємців, бізнесменів (з 24% до 37%), лідерів політичних партій (з 24% до 31%) та мафії, злочинного світу (з 34% до 40%).
- Ціннісні пріоритети українців у 2011 році – майже ті ж, що й у 1991-му – міцне здоров'я (4.85 бала за 5-бальною шкалою), міцна сім'я (4.82 бала), благополуччя дітей (4.73 бала), матеріальний добробут (4.72 бала). Серед найменш значущих для українців цінностей (менше 3 балів) – участь у діяльності політичних партій та громадських організацій (92.46 бала) та участь у релігійному житті (2.89 бала). У порівнянні з 1994 роком найбільше зросла значущість таких цінностей: міцної сім'ї (з 4.64 до 4.82 балів), суспільного визнання (з 3.97 до 4.17 балів), цікавої роботи (з 3.94 до 4.14 балів), демократичного розвитку країни (з 3.30 до 3.66 балів), участі у діяльності політичних партій і громадських організацій (з 2.09 до 2.46 балів). Натомість зменшилася значимість наступних цінностей: сприятливого морально-психологічного клімату у суспільстві (з 4.49 до 4.16 балів), національно-культурного відродження (з 3.85 до 3.57 балів), державної незалежності країни (з 3.83 до 3.63 балів), можливості критики і контролю рішень владних структур (з 3.54 до 3.33 балів).
- Показники соціально-психологічного стану суспільства (аномійної деморалізованості, цинізму, тривожності, національної дистанційованості, соціального самопочуття) за увесь час незалежності перебували у негативній частині шкал виміру. Найгірші показники аномійної дезорієнтованості припадали на період 1999 рр. , за показниками цинізму – 1999-2001рр, а пік тривожності був у 1999 році. Натомість національна дистанційованість в Україні постійно зростає: істотно зменшується частка людей, котрі готові допустити представників інших національностей як громадян України і збільшується кількість тих, хто взагалі не допускав би їх у країну. Близько половини населення становлять громадяни з ізоляціоністськими установками щодо міжнаціональних відносин.

- Динаміка інтегрального індексу соціального самопочуття засвідчує, що воно поволі поліпшувалося. Найгірший показник був у 1998 році - 33.7 бала (мінімальний показник – 20 балів, максимальний – 60), а найкращий – у 2008 році, коли індекс соціального самопочуття сягнув 39.4 бала, майже наблизившись до 40 балів рівноваги позитивного і негативного. У 2009-му - рік кризи - цей показник впав до 38.9 бала, а далі став поволі зростати: 38.6 у 2010 році і 38.9 у 2011-му.
- Порівняно з 1994 роком істотно змінилася структура проведення вільного часу. Як і раніше, лідером є перегляд телепередач (79% у 1994 році і 87% - у 2010-му). Істотно зменшилася кількість тих, хто протягом тижня слухав радіопередачі (з 47% до 33%), читав художню літературу (з 38% до 21%), займався з дітьми (з 39% до 28%), відвідував кінотеатри, бібліотеки (з 8% до 5% і з 7% до 4%) відпочивав на природі (з 21% до 13%), робив ранкову зарядку, займався фізкультурою (з 18% до 13%), грав у настільні ігри (з 12% до 8%), займався прикладною творчістю (з 13% до 5%). Натомість істотно зросла кількість тих, хто протягом тижня проводив час перед комп'ютером (з 5% до 20%) та відвідував церкву (з 14% до 28%). Більше українці стали ходити в гості (40% у 1994 році і 45% - 2010) та приймати гостей (38% у 1994 і 46% - у 2010).
- XXI століття в Україні стало часом стрімкої комп'ютеризації та розвитку Інтернету. У 2002 році 80% не вміли і ніколи не користувалися комп'ютером, постійно використовували його на роботі лише 4%. У 2010 таких лишилося 55%, решта або постійно працює з комп'ютером (15%) або іноді його використовує (30%). У 2002 році Інтернетом користувалися лише 4.35% населення, сьогодні – 35.6%.

<http://dif.org.ua/ua/press/kperk>